

11
2014

België - Belgique
PB-PP
9000 GENT
BC 21557

VIERMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN SAMENLEVINGSOPBOUW GENT VZW

Er wordt dit najaar in de pers natuurlijk veel bericht over regeringsvormingen, postjes en politieke manoeuvres. Velen lezen met argusogen het nieuwe Vlaamse regeerakkoord, weinigen durven nog hard en scherp reageren op wat er wel of niet in staat. Duidelijk is alvast dat vele gezinnen in Vlaanderen de komende jaren de broeksriem zullen mogen aanhalen: minder woonbonus, duurdere kinderopvang, stijgende zorgverzekering, ... het zijn maar enkele van de maatregelen die ons te wachten staan.

Deze FRANK vertrekt naar de drukker de dag na de Septemberverklaringen, enerzijds deze van de Vlaamse Regering, anderzijds deze van de beweging Hart boven Hard. Een hartverwarmend teken aan de wand waarin vele organisaties en kritische burgers samen een niet mis te verstane boodschap geven. Er wordt opnieuw vertrokken van de realiteit, de mens, de wereld die we ons wensen. Sta ons toe te zeggen dat we dit vaak missen in de media. Het politieke moet vaak plaats ruimen voor CSI-achtige reeksen over politieke intriges tussen partijen en mensen die het politieke toneel betreden.

We maken graag een uitzondering voor de reeks De Kloof die medio september 2014 in De Standaard liep. Door verschillende auteurs en vanuit diverse invalshoeken werd er ingezoomd op hoe ongelijkheid zich vandaag in ons land manifesteert. Een toepassing als het ware van de oefening die de sector samenlevingsopbouw op haar studiedag 'Politieke Ruimte' aangeraden werd door Stijn Oosterlynck. Sta ons toe in dit redactioneel in hetzelfde daglicht het interview met Richard Wilkinson aan te halen als absoluut lezenswaardig.

Sociaal-economische ongelijkheid brengt de samenleving schade toe. Hoe gelijkjer de inkomens in een land, hoe probleemlozer de samenleving. Samenlevingsopbouw staat aan de vooravond van het maken van strategische keuzes voor een nieuw beleidsplan. We zijn intensief bezig met een terreinverkenning op het vlak van arbeid en inkomen, misschien wel dé terreinen bij uitstek om het verschil te maken. Wilkinson verrast als hij aangeeft dat we minder op de armen zelf moeten focussen. Hij roept op tot meer democratie in de economie, meer werknemersgerunde bedrijven, minder machtsconcentratie.

Hij brengt met andere woorden onze blik tot waar hij hoort te zijn. Bij de echte problemen waar mensen vandaag van wakker liggen: kan ik morgen mijn gezin nog onderhouden, zal ik lang genoeg leven om mijn kleinkinderen te zien opgroeien, kan ik met minder kindergeld en stijgende opvangkosten ouderschap nog met betaald werken combineren ...?

Een samenleving die mensen kan samenbrengen rond hun collectieve problemen en daarop kan investeren heeft geen mensen nodig die status verwerven door de postjes die ze pakken. Een dergelijke samenleving investeert in veerkracht van mensen. Van ALLE mensen.

Mark Elchardus stelt in zijn recente onderzoek naar solidariteit* vast dat er nog nooit zo'n groot draagvlak was in Vlaanderen voor ons sociaal zekerheidssysteem en voor het gelijkheidsdenken. "62 procent is het eens met de stelling 'Door de sociale zekerheid wordt voor velen het leven vrijer en aangener'." In hun strategie om te komen tot meer gelijkheid verwijzen zowel Wilkinson als Elchardus naar het belang van minder exclusieve aandacht naar de armen als groep op zich en meer aandacht voor investeringen in de sociale zekerheid. "De sociale zekerheid is gemaakt voor de brede middenklasse. Ze staat de middenklasse toe goed te leven, om niet de hele tijd voor armoede te hoeven vrezen. Ze geeft de mensen de veerkracht om iets te durven doen met hun leven." Belangrijke aanzetten en eyeopeners, om de beleidsdossiers die Samenlevingsopbouw op de politieke agenda wil zetten, te inspireren.

* www.knack.be 27 november 2013, Walter Pauli, Hoe solidair is de Vlaming?

Meer gelijke bevord ieders

Zijn naam wordt vaak samen genoemd met die van de Franse econoom Thomas Piketty die de kwestie van ongelijkheid hoog op het maatschappelijke en politieke agenda plaatste. Midden september maakte ook De Standaard gedurende een hele week cijfers met betrekking tot gelijkheid en ongelijkheid bekend in de krant. België scoort uiteindelijk heel hoog als land dat via het belasting- en sociaalbeschermingssysteem herverdelend werkt. Willen we dit behouden of willen we net die herverdeling in vraag stellen? En op welke manier hebben oplossingen voor socio-economische hervormingen hier invloed op?

FRANK hijst zich in de kern van een wezenlijk maatschappelijk debat en sprak Skype-gewijs met Richard Wilkinson op zoek naar antwoorden.

kansen deren welzijn

Britse epidemioloog **Richard Wilkinson** studeerde eerst economische geschiedenis aan de Londen School of Economics, waarna hij professor sociale epidemiologie werd aan de universiteit van Nottingham. Samen met collega-onderzoeker Kate Pickett schreef hij in 2009 het wetenschappelijke boek 'The Spirit Level – Why equality is better for everyone.' Daarin betogen ze hoe grotere inkomensverschillen veel maatschappelijke ellende veroorzaken. Wie ongelijkheid vermindert, bestrijdt obesitas, schizofrenie en pesten op school en bevordert dat mensen meer voor elkaar zorgen.

Hoe verklaar je de samenhang tussen inkomensongelijkheid en het welzijn van mensen?

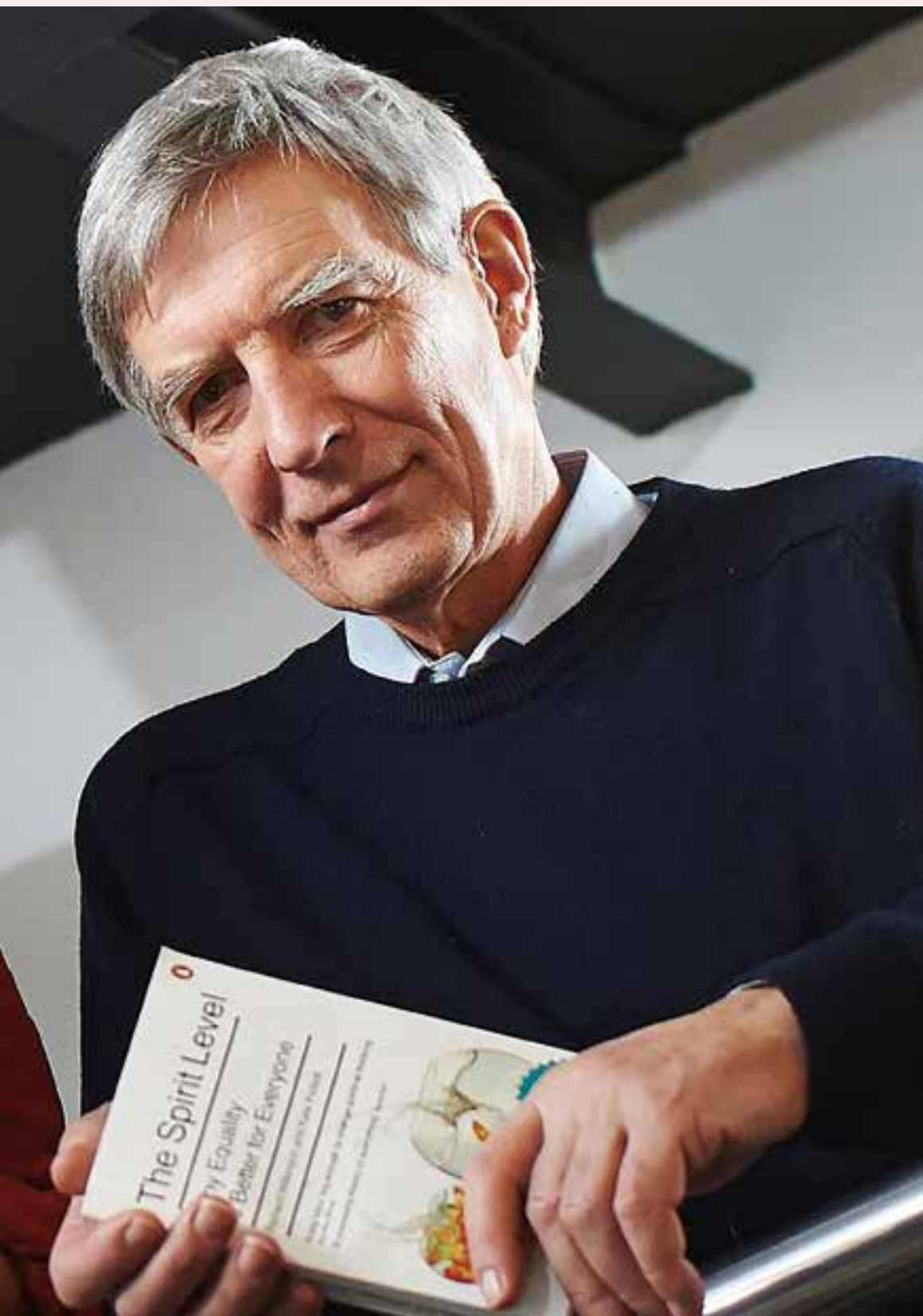
Ongelijkheid berokkent schade aan samenlevingen omdat het schade berokkent aan sociale relaties, aan het gemeenschapsleven. Omdat het zegt: "sommige mensen zijn beter dan andere". We beoordelen de waarde van de mensen op hun tekenen van rijkdom. En als

sommige mensen belangrijk gevonden worden en andere waardeloos; is uiteindelijk iedereen bekommerd om te weten hoe hij of zij beoordeeld wordt. Psychologen noemen dit 'so-

ciaal evaluatieve bedreiging'. We zijn allemaal bekommerd over hoe we 'gezien' worden. Daarom bestaat er meer geweld in meer ongelijke samenlevingen. Geweld wordt vaak

rangorde in een sociale hiërarchie, geven toegang tot schaarse goederen. Zelfs bij dieren veroorzaakt dat een zeer krachtige selectie met belangrijke psychologische ►►

getriggerd door mensen die zich niet gewaardeerd voelen, zich vernederd of niet respectvol behandeld weten. Menselijke wezens hebben een geëvolueerde psychologische sensibiliteit. Statusverschillen, de

Richard Wilkinson: "Ik wil toch nog eens heel expliciet benadrukken wat ons boek zo specifiek maakt. Veel van het onderzoek dat we beschrijven is helemaal niet nieuw. De effecten van ongelijkheid, specifiek in relatie tot geweld of gezondheid, komen uit onderzoeken van de afgelopen 35 jaar. Wat we presenteren, is niet belangrijk omdat het nieuw bewijsmateriaal aandraagt. Het is belangrijk omdat het een eenvoudig voorbeeld is van een beeld dat zich al zo lang aan het tonen is, door onderzoek van over de hele wereld. Het is geen verhaal dat we enkele jaren geleden opgediept hebben. Er zijn meer dan 200 onderzoeken uitgevoerd over gezondheid en inkomensongelijkheid en wel 60 betreffende geweld en inkomensongelijkheid en een groeiend aantal over sociale cohesie en vertrouwen."

►►► effecten. Psychologen hebben ontdekt dat mensen een soort van module hebben die hen helpt om overweg te kunnen met sociale hiërarchie. En tegelijkertijd zijn er allerlei psychologische problemen die voortkomen uit antwoorden op die hiërarchische rangorde. Of ze nu te maken hebben met het gevecht om superioriteit of vanuit het vermijden van minderwaardigheid, allen worden ze vergezeld van diverse sociale problemen, zoals extreme vormen van sociale angst, gebrek aan zelfvertrouwen, depressie, zich waardeloos voelen. Of langs de andere kant: narcisme, antisociale persoonlijkheidsstoornissen.

Dat 'rangschikken' zit toch heel ingebakken in onze samenleving, in ons systeem. Moet het gehele systeem bijgevolg niet veranderd worden?

Wat ons werk toont is dat waar er een grotere inkomensongelijkheid is, het belang van 'de rangschikking' groter wordt. We beoordelen elkaar meer op onze sociale positie als de inkomensverschillen groter zijn. Daarom worden zoveel problemen die met sociale status te maken hebben groter. Als je echt bezorgd bent om hoe je gezien en beoordeeld wordt, wordt elke sociale interactie stressvol. Je trekt je terug uit het sociale leven. Of zoals zoveel jonge mensen vandaag die, voor ze weggaan naar een feestje of een club, een paar glazen nodig hebben of wat drugs. Enkel maar om buiten te komen en te relaxen met andere mensen. Als je denkt aan tienermeisjes en hoe vaak zij, sommige rapporten spreken over 90 % van de tienermeisjes, extreem bezorgd zijn over hoe ze eruit zien. Dat soort angsten heeft allemaal te maken met 'sociale evaluatie' angst. Ook de oorzaak voor hoge cijfers m.b.t. zelfverminking.

Is het nu een moeilijker leven voor mensen die armer zijn? Is hun welzijn er op achteruitgegaan?

Het is belangrijk om naar armoede en inkomen te kijken in relatieve termen, hoe ze in verhouding staan tot anderen. We hebben geen genetische gevoeligheid voor het hebben van een i-pad of een plasma-tv. We hebben wél een genetische gevoeligheid voor lage sociale status. Arme mensen zullen heel vaak vertellen over hoe ze zich bekeken voelen, hoe ze geen respect gekregen hebben en het gevoel hebben dat hun leven mislukt is. Sommige

dak- en thuislozen klagen over het gebrek aan sociaal contact en over isolement. Dit soort angsten vormt een fundamenteel aspect van armoede. Mensen besteden hun geld aan wat anderen 'niet noodzakelijk' achten. 'Waarom spenderen ze hun geld niet aan gezonde voeding in plaats van het uit te geven aan kinderspeelgoed of de laatste nieuwe gsm's?' De keuze hoe je je geld spendeert heeft te maken met sociale wenselijkheid, en hoe je kunt behoren tot de maatschappij. Ik herinner me een werkloze die heel weinig stempelgeld kreeg en die honderden ponden spendeerde aan mobiele telefoons. Hij zei: "De meisjes spreken niet met mij, als ik niet over het 'juiste' toestel beschik." Hetzelfde gaat op voor kleren en vele andere zaken.

Onderzoeken over armoede in Amerika, over de mensen die onder de armoedegrens leven, tonen aan dat de meesten beschikken over meer dan één tv, auto, airconditioning... allerlei materiële zaken. En toch, als je kijkt naar de geweldstatistieken, tienerzwangerschappen, het aantal geesteszieken of gevangenen, doen ze het veel slechter dan de armen in andere landen. Wat er gebeurt met de armen is geen direct gevolg van hun materiële omstandigheden. Het is in eerste instantie niet een vochtige woning die mij verandert. Het is welke positie ik inneem in de samenleving en hoe ik op het gevoel van minderwaardigheid reageer, dat me verandert. Bv. we weten dat mensen in slechte woningen meer hartziektes en kankers ontwikkelen. Maar die zijn niet veroorzaakt door de scheuren in de muren of de vloeren. Dat heeft andere oorzaken. Ik zeg niet dat er geen absolute vormen van armoede zijn, maar de meeste effecten van armoede in het rijke westen hebben te maken met vormen van minderwaardigheid.

In Vlaanderen en België staan rechtse regeringen klaar. In dat verband is er een grote vrees om tot een maatschappij met meer ongelijkheid te komen. Wat betekent je inzicht t.a.v. sociale actie? Waarop moet een sector zoals samenlevingsopbouw inzetten?

Campagnes tegen armoede gingen in het verleden misschien te veel over 'altruïsme': vragen aan de middenklasse of ze genereus willen zijn. Wat ons onderzoek aantoont is dat een meer gelijke samenleving beter is voor iedereen. Ik spreek

heel weinig over armoede omdat de armen een minderheid vormen. Ik probeer me in het grootste deel van mijn werk te richten op de meerderheid. We willen allemaal in een samenleving wonen waar er minder geweld is, minder druggebruik, meer gemeenschapsgevoel en een betere gezondheid. Wat verbazend is, is wanneer je zegt dat je dit bekomt door minder inkomensongelijkheid te organiseren, mensen ter rechterzijde geschandaliseerd zijn. De meeste mensen hebben een intuïtief aanvoelen dat meer gelijke samenlevingen ook voor meer welzijn zorgen. De data en ons onderzoek tonen nu ook effectief aan dat dit waar is. Als je kijkt naar de invloed van ongelijkheid op economische groei, stelt zelfs het IMF in zijn laatste verslagen dat gelijkheid goed is voor de groei.

“ De meeste effecten van armoede in het rijke westen hebben te maken met vormen van minderwaardigheid. ”

Alle cijfers beginnen in dezelfde richting te wijzen, toch ziet het er naar uit dat we niet direct tot een meer inkomensgelijke samenleving komen. Zelfs als de cijfers zo overtuigend zijn, worden ze niet geloofd of aanvaard, is men er niet van overtuigd dat meer gelijkheid tot meer welzijn zal leiden.

Mensen zoals jullie moeten deze 'facts en figures' beter kennen en vervolgens ervoor zorgen dat de

waarheid over de gevolgen van ongelijkheid meer bekend gemaakt worden. Het is merkwaardig dat er zoveel onwetendheid is over het verband tussen ongelijkheid en economische groei of welzijn. We hebben nood aan grotere veranderingen. Hoe bekom je minder ongelijkheid? Het belangrijkste wat we moeten doen is het democratiseren van onze bedrijven. Werknemers moeten deel uitmaken van de beheerraden ▶▶▶

FOTO: SOFIE CLAEYSSENS

►►► van ondernemingen, wat ook gebeurt in vele Europese landen, waar er gegarandeerd werknemersvertegenwoordiging is in een algemene vergadering. We moeten dit versterken en verbeteren. We moeten inzetten op bedrijven in zelfbeheer en coöperaties. Dit soort bedrijven doet het beter qua productiviteit. Ze doen het ook beter op andere vlakken: het zijn leukere plekken om te werken, en de werkrelaties zijn er beter. Ik gebruik graag volgende quote: “We moeten de bedrijven omvormen van eigendomsgoed tot gemeenschapsgoed.” De volgende stap in menselijke democratisering is het vergroten van democratische processen in ondernemingen. Vroeger dachten we dat de oplossing lag in het nationaliseren van de productiemiddelen. We weten nu wat daar allemaal mee is misgegaan. We hadden het moeten vervangen door het uitbreiden van democratie. Als je het politieke pendilium bekijkt is het al een hele tijd naar rechts aan het uitdeinen. Sinds de financiële crash is het beginnen terugkeren naar links. Dat zal waarschijnlijk nog wel even aanhouden. We moeten klaar zijn om verandering te brengen. In plaats van inkomensongelijkheid te verkleinen door belastingverhoging en hogere inkomens, moeten we naar systemen die niet zo gemakkelijk ongedaan gemaakt kunnen worden. We moeten naar echte structurele veranderingen, dat zijn de echte oorzaken van de problemen. Het is ‘arbeid’ dat de inkomensongelijkheid veroorzaakt en het is ‘arbeid’ dat verdelend werkt op basis van een bepalende hiërarchie. Dat moeten we veranderen. De meeste sociaal democratische partijen hebben geen langetermijnvisie meer, dat verdween in de jaren '70 of in de jaren '80. We moeten terug op zoek naar een langetermijnvisie die duurzaam is en rekening houdt met het milieu. De twee gaan goed samen.

Hoe komt het dat links er niet in slaagt om ‘ongelijkheid’ op de politieke agenda te krijgen, met de cijfergegevens die ‘The Spirit Level’ geeft, worden toch duidelijke relevantie aangetoond.

Ik ken de situatie in België niet, maar op wereldschaal is er een zeer grote verandering in de geesten. President Obama heeft bijvoorbeeld gesteld dat ongelijkheid het grootste dilemma wordt van onze tijd. De paus bestempelt ongelijkheid als de wortel van het sociale kwaad. Christine Lagarde of Ban Ki Moon

FOTO: VIKTORIYA ROZHKO

legden al heel sterke verklaringen af over de zaak van ongelijkheid. Net zoals het neoliberalisme zich het eerst ontwikkeld heeft in de Angelsaksische landen met Reagan in de Verenigde Staten en Thatcher in Groot-Brittannië, zal die ideologie misschien ook eerst in die landen tot een eind komen. Vele Europese landen maken de stijging van inkomensongelijkheid later door dan de Angelsaksische landen. Misschien moeten jullie dat nog krijgen, nu er een rechtse regering aan de macht komt. Ik geloof dat jullie nog niet een dergelijke stijging van ongelijkheid kennen, dat er relatief gezien nog kleine inkomensongelijkheid is. Ik geloof dat er in de wereld een ideologische eenheid bestaat die door taalverschillen geografisch vertraagd kunnen worden.

Kijk naar Picketty's boek. Dat verkoopt uitzonderlijk goed, en dat voor een moeilijk leesbaar boek, 700 academische bladzijden lang. En toch duikt het op in bestsellerlijsten in heel veel landen, inclusief de Verenigde Staten en Groot-Brittannië. De dingen zijn aan het veranderen en dat komt ook naar België. Misschien volgend jaar of misschien over tien jaar. Het is net zoals de revoluties in 1848, die gebeurden in zoveel verschillende landen, of het radicalisme van de jaren '60, dat eveneens in zoveel landen de kop opstak of de neoliberale ideologie die in zoveel verschillende landen opgang maakte. Er bestaat zoiets als een wereldwijde ideologische verandering. Wij zien nu al de richting waarin volgende veranderingen zullen geschieden.

Karel Van Eetvelt, in gesprek met Rudy De Leeuw in De Standaard van 2 augustus: ‘Ik geloof niet in gelijkheid. Je moet mensen stimuleren om het verschil te maken. Dat wil jij toch ook, Rudy (De Leeuw)? Je zegt net dat de economie zo moet evolueren dat we technologisch en innovatief het verschil maken met de rest. Dat is toch een vorm van ‘ongelijkheid’? Zoveel rechtse denkers of zakenmensen zijn ervan overtuigd dat ongelijkheid een stimulans is tot creativiteit, initiatief... Ook wij werden hierop bevraagd. We onderzochten hoeveel patenten er per persoon in diverse samenlevingen werden gevraagd. Als mensen iets uitvinden beschermen ze het door er een patent op te vragen zodat ze er blijvende intellectuele eigenaar van zijn.

Onze bevinding is dat er lichtelijk meer patenten zijn in meer inkomensgelijke landen. Ongelijkheid stimuleert in de eerste plaats het overwinnen van obstakels die net de ongelijkheid op je weg legt. Het verhoogt de nadelen van de lagere sociale klassen, het vertraagt de sociale mobiliteit. In feite wordt er meer talent vergooid, meer mensen benutten hun mogelijkheden niet ten volle. We toonden aan dat meer ongelijke samenlevingen samengaan met lagere sociale mobiliteit. En natuurlijk ... als je meer mensen in gevangenschap hebt, meer mensen die verslaafd zijn aan drugs... verspil je natuurlijk talent. Het is dus gewoon onjuist te zeggen - zoals rechts of bedrijfsleiders doen - dat dit stimuleert. Wat die ongelijkheid natuurlijk wél doet: bedrijfsleiders die een dergelijke

enorme salarissen verdienen hebben een externe stimulans i.p.v. dat ze gemotiveerd worden door echte interesse voor wat het bedrijf precies doet. Ze worden enkel gemotiveerd door geld. Als je echt 1

of 2 miljoen euro wil verdienen, ga je gewoon naar daar waar dat geld je aangeboden wordt.

Ik zou veel liever hebben dat mijn energie-, telefoon- of ander bedrijven beheerd worden door mensen

die er echt in geïnteresseerd zijn. Misschien nog het best door de werknemers zelf van het bedrijf. Mijn telefoon en internet, mijn elektriciteit komen van een coöperatieve, hele goede bedrijven trouwens. We kunnen als consument ook bepalen welke soort bedrijven we willen. Die keuze hebben we ondertussen. Let wel, waar ik het over heb, vermindert de competitiviteit tussen bedrijven niet. Coöperatieven zullen nog steeds met elkaar concurreren. En als je op zoek gaat naar een baan, zul je nog steeds wedijveren met andere kandidaten. Het is geen 'niet-concurrerende' samenleving. Het maakt enkel het verschil van rang en status minder belangrijk. Maar rang en status blijven wel bestaan, alleen worden ze minder belangrijk.

“Mensen zoals jullie moeten deze ‘facts en figures’ beter kennen en vervolgens ervoor zorgen dat de waarheid over de gevolgen van ongelijkheid meer bekend gemaakt worden.”

KUNST EN OPBOUWWERK een krachtig verhaal

Februari 2009. Na jaren van opgebouwde spanning over de toekomst van de woontorens is het doek gevallen... de woontorens van het Rabot zullen worden afgebroken. De eerste blok die verdwijnt, is die van de 'Begijnhoflaan'. Ik word helemaal stil van dit nieuws en zie al voor mij hoe, druppelsgewijs, het gebouw zal leegstromen. Mensen blijven alleen achter op hun verdiep. Vriendschappen worden verbroken, netwerken vallen onherstelbaar uit elkaar. Ik voel dat ik hier iets moet mee doen. Om te beginnen onze opbouwwerk inzet verhogen in die éne blok. Maar zal dat afdoende zijn?

Simon Allemeersch is al 20 jaar een goede vriend en een zeer gedreven en geëngageerd theatermaker. Ik besluit het er op te

December 2013. Ik voel me als een kind aan de vooravond van Sinterklaas. Vol spanning en opwinding beklim ik de trappen van kunstencentrum 'Vooruit' in Gent. Vanavond staat immers Simon Allemeersch op het podium. Simon resideerde 27 maanden in de woontorens van de Gentse Rabotwijk, beter gekend als 'de drie torens van 't Rabot'. Hij vertelt zijn verhaal. Maar laat ik je eerst even meenemen terug in de tijd.

wagen en hem te vragen om in de Rabottorens tijdelijk zijn atelier onder te brengen. In eerste

instantie hoop ik dat er op die manier een langdurige vorm van permanentie in het gebouw kan zijn van iemand die niet gelinkt is aan de huisvestingsmaatschappij. Maar ik hoop ook dat we op die manier de toestroom van fotografen en kunstenaars, die het Rabot zien als een plek met 'schonen armoede' en 'karakterkoppen', een halt kunnen toeroepen. Simon is niet meteen laaiend enthousiast over mijn voorstel, maar na een eerste bezoek aan de woontorens is hij helemaal verkocht. Zonder een duidelijk plan start Simon in december 2010. Voorlopig is zijn enige opzet om een soort geheugen van de Rabottorens te creëren. Los van alle objectieve gege-

vens die er vinden zijn, zoeken naar de verhalen en naar wat de bewoners echt drijft of bezig

houdt. Simon richt zijn atelier in met centraal een grote tafel, permanent gedekt met verse koffie, een open deur en een neonlamp die brandt als hij aanwezig is. Simon neemt de tijd om te luisteren naar honderden verschillende verhalen. Hij is consequent in zijn aanwezigheid: wanneer een directeur van een cultuurtempel als de KVS een afspraak wil met maken met Simon over een nieuwe voorstelling, dan gebeurt dit in het Rabot. De verhalen worden vastgelegd in zijn notitieboekje en langzamerhand wordt Simon een vaste waarde in de Rabottorens.

Andere collega-kunstenaars druppelen binnen in het atelier. Sommigen van hen blijven hangen en gebruiken deze uitvalsbasis als hun plek voor inspiratie. Sofie Van Der Linden zal haar tekentalent aanwenden om te documenteren wat er in het atelier gebeurt. Jef Boes en Maarten Devrieze maken foto's, Eline Maeyens schrijft fragmenten uit het leven van huurders neer en Mario Debaene verwerkt dit alles tot een prachtig boek. De rode draad bij al deze mensen is het respect voor de huurders, geen focus op miserie. Dit geheel in tegenstelling tot een kunstenaar die voor TRACK* in de Rabottorens wou resideren en die ons vroeg hem de junks en hoeren te tonen!

Rabot 4-358 groeit uit tot een groots project met een theatervoorstelling, film en een bijhorend boek. Het is een bundeling van individuele verhalen met een sterke collectieve ondertoon... Simon brengt kwetsbare mensen in beeld zonder met hen de spot te drijven. 'Onze' bewoners nemen elke denkbeeldige rol op: acteren, geluidsman, voice-over... Kortom co-creatie in de ruimste zin van het woord. Is dit nu 'Community-art', geëngageerde kunst, sociaal-artistiek werk of artistiek sociaal werk? Voor mij doet het er niet toe.

Wanneer de lichten aanfloepen en Simon ons vraagt wat we er van vonden, word ik wakker uit een soort droom. Ik zie dat we maar met zijn tienden in de zaal zitten. Tien mensen hebben nu al het voorrecht gehad om deze schitterende avant-première mee te maken. Al mijn Sinterklaasgevoelens worden ingelost! De spanning en de opwinding waren helemaal terecht. Alles wat ik de voorbije twee uur gehoord heb, zou ik zelf willen naar buiten brengen, maar ik zou er nooit de juiste woorden voor gevonden hebben. Laat staan dat ik er het geschikte medium voor had. Opnieuw voel ik een soort opwinding bij de gedachte dat de komende maanden heel veel mensen deze voorstelling zullen meemaken. Deze voorstelling zal nog heel wat los maken.

September 2014. En of Rabot 4-358 heel wat heeft teweeg gebracht! Meer dan duizend mensen in Vlaanderen en Nederland hebben ondertussen de voorstelling gezien. In de wijk kijken bewoners anders naar de huurders van de torens. Eén van de hoofdrolspelers werkt nu mee aan de voorstelling als techniek... Maar vooral het verhaal dat Rabot 4-358 brengt maakt veel meer los dan een goed gedocumenteerd dossier zou doen. De kracht van de theatermaker (of kunstenaar) ligt in zijn gevoeligheid voor het publiek. Er wordt iets klaar gemaakt voor een publiek! De theatermaker presenteert maar gaat ook de interactie aan.

Wat begon als een impulsieve vraag is uitgegroeid tot een vruchtbare samenwerking waarbij de kunstenaar 'geïntroduceerd' wordt in een omgeving die niet de zijne is en waarbij de opbouwwerker een tastbaar resultaat 'krijgt' dat hijzelf nooit had kunnen maken. We hebben een publiek bereikt dat niet het onze is en hebben zo iets losgemaakt bij de publieke opinie dat anders niet geïnteresseerd is in het leven achter de drie 'lelijke'** gevels. Langs deze weg kan ik iedereen alleen maar aanraden deze voorstelling er-

gens in Vlaanderen te gaan bekijken. Iedereen die begaan is met de materie van herhuisvesting zal ongetwijfeld geraakt worden door een prachtig, integer document. Ik kijk al uit naar het vervolg.

Meer info vind je op www.rabotatelier.be

Eerst volgende voorstelling in Gent:

20 oktober om 14 uur in de aula van KAHO Sint Lieven, campus Rabot, ism Samenlevingsopbouw Gent.

Rabot 4-358
SIMON ALLEMEERSCH / RABOTATELIER*

THEATER / DOCU DO 23.01 - 20:00 DOMZAAL VOORUIT
 ZA 25 & ZO 26.01 - 15:00 DOMZAAL VOORUIT

EXPO T/M WO 05.02 - TICKETBALIE VOORUIT

HET VERHAAL VAN DE BLOKKEN VAN HET RABOT
GENT/ARMOEDE/KUNST/ARCHITECTUUR/WONEN/ECONOMIE/...

WWW.VOORUIT.BE

* VOOR DE ANDERE ACTIVITEITEN VAN HET RABOTATELIER RAADPLEEG, WWW.RABOTATELIER.BE

* TRACK stadstentoonstelling van S.M.A.K. tijdens de zomer van 2012

** Rabot kreeg ooit de fabelachtige eer: tweede leukste gebouw van Gent. Iets wat heel veel huurders erg heeft geraakt.

Een jaar Woonstabiliteit in de Muide, en nu?

In hun thuisland riskeren deze families gewelddadige aanvallen van racistische organisaties en worden ze door de overheid uit hun huizen gezet. In België gaan ze op zoek naar veiligheid. Omdat de vluchtelingen uit Europa komen, kijkt datzelfde Europa de andere kant op. Rechten van minderheden worden niet gerespecteerd en toch worden er geen sancties getroffen (zie site www.ignoredvoicefromroma.be). Ondanks herhaalde rapporten over mensenrechtenschendingen van Roma, krijgen de vluchtelingen geen statuut van politieke vluchteling. En de voorwaarden om als Europees burger in België een ander verblijfsstatuut te krijgen zijn geschreven op maat van de hoogopgeleide, goed verdienende EU-burger.

De 4 betrokken vzw's maakten samen een evaluatiedocument* op met de bedoeling de zaken in een correct perspectief te zetten en beleidsver-

Een jaar lang woonden 30 kinderen en 22 Slovaakse volwassenen, veilig en wel in een leegstaand pand (een oud klooster) van het CAW in de Muide. Met 4 vzw's en samen met een ploeg vrijwilligers heeft Samenlevingsopbouw Gent getracht een brugfunctie te vervullen tussen hen, stadsdiensten en beleid. Ondertussen werd de opdracht gegeven om het pand te slopen. Voor de meeste bewoners is er geen alternatieve huisvesting.

antwoordelijken aan te sporen oplossingen uit te werken die iedereen een kans op een menswaardig leven bieden.

Arbeid

Men krijgt drie maanden tijd om een arbeidscontract te vinden. Heeft men na drie maanden geen vast contract, dan vervalt het ver-

blijfrecht. Europese migranten onderaan de arbeidsladder komen zo in een grijze zone terecht. Ze kunnen niet terug, ze werken soms, ze mogen (soms) niet blijven.

Wonen

Door dat onstabiele verblijfsstatuut en discriminatie op de huurmarkt vinden mensen zelden een woning

voor hun gezin. En om met de kinderen niet dakloos te blijven gaan ze overleven in leegstaande panden. Volgens de Belgische wet kunnen ze daar hun domicilie-adres vestigen. Het uitgangspunt van de wet is dat daar waar mensen verblijven ook hun domicilie-adres gevestigd wordt, los van de aard of kwaliteit van de bewoning. Dat is belangrijk, ook voor de overheid, omdat ze dan een aanspreekpunt heeft waar ze de bewoners administratief kan bereiken. Een adres waar post naar kan gestuurd worden door overheid, werkgevers, vrienden. Gent weigert deze wet toe te passen op kraakpanden. Nochtans is de wet expliciet zo geformuleerd dat ze ook op kraakpanden moet toegepast worden. Hierdoor hebben mensen die in een kraakpand verblijven in Gent dus geen adres en kunnen ze ook geen post krijgen. Een van de positieve

iteit

kanten van het jaar verblijf in het klooster, is dat de mensen eindelijk wel een domicilieadres kregen. Hierdoor konden ze ook papieren in orde brengen die belangrijk zijn voor kinderbijslag, schoolbezoek en tewerkstelling.

Meters en peters

De ervaring die we in dit experiment opdeden met het werken met meters en peters, leerde ons veel. De groep Slovaakse bewoners is 'van thuis uit' erg wantrouwig tegenover overheden en diensten. Ze hebben weinig positieve ervaringen. Uitgesloten, achtergesteld, uitgescholden worden, dat was hun werkelijkheid.

Een ploeg vrijwillige meters en peters nam de verantwoordelijkheid op om een vertrouwensband op te bouwen en samen met de mensen op zoek te gaan naar oplossingen. Erg arbeidsintensief, en bovendien

een grote verantwoordelijkheid op de schouders van vrijwilligers. Maar de aanpak leert dat er een hiaat is in het professionele werk. Er is nood aan een naar buiten tredende dienstverlening waarbij een aanspreekpersoon op basis van vertrouwen de gezinnen begeleidt. We botsten bijvoorbeeld op foute toepassing van wetgeving bij individuele dienstverleners. Wie helpt de bewoners om hier op een adequate manier op te reageren? Ook de afstemming tussen de diensten is een noodzaak, die niet van vrijwilligers mag afhangen. Diensten mogen zich niet verstoppen achter een legalistische logica. Precaire verblijfsstatuten leiden tot precare levenssituaties. Het uitgangspunt moet de menselijke waardigheid en de leefbaarheid in de stad zijn.

* Volledige tekst van het evaluatiedocument: zie website www.samenlevingsopbouwgent.be

Resultaat

Door de geborgenheid van een veilige woning gedurende één jaar zijn er belangrijke zaken in gang gezet. Dankzij de tijdelijke woonzekerheid en de ondersteuning door vrijwilligers kon er met de bewoners ook gewerkt worden aan hun gezondheidstoestand, aan het intenser oefenen van het Nederlands, aan het verbeteren van hun kansen op de arbeidsmarkt. Voor sommigen maakte dit écht verschil.

Wij, als middenveld, moeten een brugfunctie vervullen. Een brugfunctie tussen de bewoners van deze stad, die vooroordelen wegwerkt en solidariteit creëert. Een brugfunctie tussen zwervende bewoners en diensten die de opdracht hebben de zwaksten bij te staan. Een brugfunctie tussen zwervende

bewoners en politici, zodat ook de zwervende bewoners hun burgerschap van deze stad en dit land ten volle kunnen opnemen.

Het is aan de beleidsmakers om werk te maken van een goede crisisopvang voor alle gezinnen op ons grondgebied. En om Europa aan te spreken op haar verantwoordelijkheid voor het doen naleven van de mensenrechten. De Europese migranten zullen deel blijven uitmaken van het leven in onze stad. Elke dienst, elke organisatie, kortom iedereen, zal moeten bepalen hoe om te gaan met deze thematiek en hoe gewerkt wordt aan een menswaardige oplossing. Samenlevingsopbouw Gent neemt dit alvast mee bij de opmaak van haar nieuw meerjarplan 2016-2020.

Uit in Gent kan vanaf nu voordeliger met de UIT- PAS!

De UITPAS, is niet alleen een voordeelkaart voor cultuur, sport en vrijetijd, maar ook een weg waar we negen jaar geleden met mensen in armoede aan begonnen te timmeren.

In 2005 stapte Samenlevingsopbouw Gent samen met de Gentse verenigingen waar armen het woord nemen voor het eerst naar de toenmalige Dienst Cultuur (nu Dienst Vrijtijds participatie) met de vraag om het Gentse vrijetijdsaanbod toegankelijker te maken voor mensen in armoede. Een van de vele voorstellen die in 2007 op basis van de ervaringen van mensen in armoede werd gegeven, was de introductie van een vrijetijdspas, waarbij men een automatisch korting zou kunnen verkrijgen aan de kassa.

In afwachting van de invoering van zo'n pas werd in de jaren daarop het systeem van 80/20 geïntroduceerd en werden de 1-euro-tickets uitgebreid en geoptimaliseerd. Ook werd er een heel netwerk van stads- en OCMW-diensten en organisaties van het armoedemiddenveld gemobiliseerd om vrijetijd toegankelijker te maken voor mensen in armoede.

Sinds 15 september zijn we dus fier dat de UITPAS voor iedereen werd gelanceerd.

Met deze geïndividualiseerde pas kunnen mensen met een laag inkomen aan vermindert kansentariaf (20%) toegang krijgen tot het Gentse vrijetijdsaanbod. Daarenboven kunnen ze per activiteit punten sparen. De andere gebruikers betalen het normale toegangstarief maar kunnen wel punten verzamelen. Die punten kunnen dan verzilverd worden tegen bv. een gratis drankje, een programmaboekje, een gadget van het museum, een bijkomende korting...

In de beginfase (sept-dec 2014) zal enkel het

stedelijk aanbod (musea, zwembaden, sporthallen, stedelijke academies, de bib...) en een aantal grote spelers (NTGent, Vooruit, De Bijloke...) opgenomen worden in het aanbod. Vanaf januari 2015 sluiten een aantal andere aanbieders aan bij het systeem van de UITPAS. Uiteraard blijven we ook na de introductie van de UITPAS het dossier op de voet volgen en horen graag wat goed en minder goed loopt zodat het systeem voor iedereen toegankelijk is.

Amerikaanse CLT expert op bezoek

Van 20 tot 23 oktober worden in Gent, Brussel en Charleroi verschillende activiteiten georganiseerd rond Community Land Trusts. Centrale figuur is John Davis, een Amerikaanse CLT expert die voor de gelegenheid naar België komt. Op maandag 20 oktober is John Davis in Gent. Hij zal er een inleidende lezing geven over de mogelijkheden van het nieuwe woonmodel. Anne Malliet van Team Vlaamse Bouwmeester reflecteert op welke manier CLT kan bijdragen aan het Vlaamse woonlandschap. En natuurlijk is er tijd voor vragen en gesprek. Welkom in het auditorium van de Provincie Oost Vlaanderen, W Wilsonplein 2.

Inschrijven (gratis) via secretariaat.gent@samenlevingsopbouw.be met vermelding van "lezing John Davis"

De UITPAS kan in de Stadswinkel geactiveerd en aangekocht worden. Mensen met een verhoogde tegemoetkoming (zij ontvingen midden september een brief om een UITPAS te gaan halen) betalen hiervoor 1 euro, de andere gebruikers betalen 5 euro.

Meer informatie over de UITPAS op www.uitingent.be of via Gentinfo 09 210 10 10

Huurdersparticipatie in sociale huisvesting: visie én pilootproject.

Uiteindelijk werd de knoop doorgehakt en startte een pilootproject Huurdersparticipatie in de wijk Nieuw Gent. In eerste instantie met sociale huisvestingsmaatschappij WoninGent, en met het oog op uitbreiding over andere wijken en huisvestingsmaatschappijen. Voor de ondersteuning van dit project, sloot Samenlevingsopbouw Gent een convenant af met Stad Gent. Na zes maanden tekenen de contouren van het project zich meer en meer af. Tijd om eens te gaan praten met Plas Ryserhove, directeur departement verhuur en sociale zaken van WoninGent, over zijn visie op huurdersparticipatie en op het pilootproject.

Het Gents Netwerk van Sociale Huurders en Samenlevingsopbouw Gent pleitten al vele jaren voor huurdersparticipatie binnen de Gentse sociale huisvesting. Dit thema kwam ook als topprioriteit naar voor uit het behoeftenonderzoek dat Samenlevingsopbouw – in opdracht van Stad Gent – anno 2010 uitvoerden bij de Gentse sociale huurders.

Hoe ziet de 'ideale huurdersparticipatie' er uit voor een huisvestingsmaatschappij?

'Ideale huurdersparticipatie' kan men niet definiëren als een theo-

retisch concept dat altijd en overal werkt. De context is hier erg bepalend. Kleine gemeenten hebben een totaal ander sociaal patrimonium dan een grootstad, zoals Gent.

Wij hebben in Gent te maken met de complexe problemen van verouderde hoogbouwprojecten, wat uiteraard zijn weerslag heeft op de thema's die bij huurdersparticipatie aan bod komen.

Huurdersparticipatie in de sociale huisvesting kan ook verschillende vormen aannemen. In een huisvestingsmaatschappij als coöperatieve zijn alle huurders 'aandeelhouders' en nemen deel aan de algemene vergadering. Maar dit systeem is volgens mij achterhaald. Andere huisvestingsmaatschappijen laten hun huurders toe tot de raad van bestuur, gebeurlijk met 'adviserende stem'. Maar dit is statutair

geen eenvoudige zaak. Ik denk dat je beter kan redeneren vanuit thema's die binnen de bestaande context relevant zijn, en dan per thema vastleggen wat de 'ideale huurdersparticipatie' is.

'Ideale huurdersparticipatie' betekent voor mij ook dat de huurder via een goed uitgewerkt vormingspakket, de kans krijgt om te groeien, om bij te leren over de werking van zijn sociale huisvestingsmaatschappij. Tot slot denk ik dat huurdersparticipatie onafhankelijk moet blijven. WoninGent vindt het niet opportuun om zelf een huurdersadviesraad op te richten of mee te werken aan de rekrutering van huurders. Zo vermijden we dat de indruk ontstaat dat de huurdersgroep 'vriendjes van de huisvestingsmaatschappij' zijn. We ondersteunen het project bv. via de medewerking van de wijkmonitor en door het ter beschikking stellen van een huurderslokaal. En door correct met adviezen om te gaan, eenmaal we in die fase gekomen zijn. Dat betekent: als er een bepaald voorstel niet kan worden opgevolgd, dat we duidelijk uitleggen wat hiervan de reden is.

Per thema de 'ideale huurdersparticipatie' vastleggen, hoe zou je dat aanpakken?

Ik denk dat je moet vertrekken vanuit een participatieladder, waarbij je op de onderste trede bijvoorbeeld 'informatie' hebt en bovenaan 'mee besturen', zoals bij een coöperatieve. Daartussen heb je dan overleg, adviesrecht enz. Samen met de huurders kan je vervolgens per thema bepalen op welke trede van de ladder je wilt geraken. Sommige thema's zijn wettelijk vastgeklekt. Zo is het onzinnig om over 'huurprijberekening' participatie te organiseren, dit moet gewoon gebeuren zoals de wet het voorschrijft.

Andere thema's, zoals personeelsbeleid, zullen onderaan de ladder blijven. Informatie is hier voldoende. En dan heb je thema's waar er meer participatie mogelijk is, zoals huurlasten, technisch beheer, onderhoud gemeenschappelijke delen... Stapsgewijs werken is hier belangrijk. Stel dat je voor een bepaald thema aan huurders 'adviesrecht' wil geven, dan begin je onderaan de ladder, en zorg je er eerst voor

dat er een goed informatiebeleid wordt uitgebouwd. Nadien kan je dan een stapje hoger gaan, en mensen vormen zodat ze over het thema kunnen meepraten. En zo geraak je gaandeweg tot de fase waarin huurders in staat zijn om met kennis van zaken 'advies' uit te brengen.

In hoeverre kan een wetgevend kader voor huurdersparticipatie hier richtinggevend zijn?

Wat dit punt betreft worden wij vaak met Nederland vergeleken. Maar ook hier mag men de context niet buiten beschouwing laten. Vlaanderen telt 6% sociale huurders, terwijl er in Nederland meer dan 30% van de bevolking huurt bij een wooncorporatie. Voor die corporaties geldt een specifieke regelgeving, waarin ook huurdersparticipatie vervat zit. Desondanks zijn er ook in Nederland al serieuze problemen geweest binnen de sociale huisvesting.

Hoewel er in Vlaanderen geen strikt wetgevend kader bestaat, is het beleid betreffende huurdersparticipatie wel richtinggevend. Bij de visitaties wordt elke huisvestings-

maatschappij hierop doorgelicht. Huurdersparticipatie staat ook vermeld in de Vlaamse Wooncode. En specifiek in Gent heeft het stadsbestuur 'huurdersparticipatie' opgenomen in haar beleidsplan, wat dan mee geleid heeft tot het pilootproject in Nieuw Gent.

Voor sommige huurders gaat het bij het pilootproject te traag. Welke 'Quick win' ziet WoninGent mogelijk, zodat de mensen gemotiveerd blijven?

'Quick wins' realiseren is zeker mogelijk. De volkstuintjes in Nieuw Gent zijn bijvoorbeeld een goed initiatief, waaraan huurders ook daadwerkelijk een onmiddellijke meerwaarde ontleen. Ook een goed vormingsprogramma voor de huurdersgroep beschouw ik als 'Quick win'. Hieraan willen wij als WoninGent in de mate van het mogelijke meewerken. Om huurders gemotiveerd te houden, is het belangrijk dat je het proces zichtbaar maakt, dus hoe je op vlak van een thema omhoog gaat op de participatieladder.

▶▶▶

►►► Aan de andere kant, vele 'Quick wins' hebben hun grenzen. Ondanks dat zij hun tijdelijk succes kennen, zullen ze in de meeste gevallen de grote problemen niet oplossen. Sommige goede projecten hebben ook een beperkte houdbaarheidsdatum. Ik denk dan aan het slotenplan in Nieuw Gent. Een zeer goed project, dat na zoveel jaar in elkaar zakte door allerlei factoren. En dan zie je de oude problemen terug opduiken. Anderzijds heeft dit project zijn meerwaarde behaald door het buurtgevoel te versterken.

'Onderhoud en herstellingen' wordt zowel door het Gensh als door het pilootproject als prioriteit naar voren geschoven. Welke mogelijkheden ziet U op dit moment in verband met dit thema?

Bij onderhoud en herstellingen draait er veel rond aansprakelijkheid: wat is voor de huurder, wat is voor de verhuurder. Als een herstelling voor de huurder is, zal WoninGent nooit beletten dat de huurder deze herstelling zelf uitvoert. In tegendeel. Uiteraard mag de huurder mag hiervoor ook beroep doen op vrienden, kennissen, een stielman enz. Onze wijkmonitoren informeren de huurders over alternatieve klusdiensten, zoals OTC en PWA, waar ze goedkoper geholpen kunnen worden.

Ligt de verantwoordelijkheid bij de verhuurder, dan wordt dit aangepakt binnen het herstelbeleid van een huisvestingsmaatschappij. WoninGent heeft een eigen technische dienst. Dit is trouwens geen wettelijke verplichting, maar een service naar onze huurders. Maatschappijen zonder technische dienst schakelen gespecialiseerde bedrijven in om herstellingen te laten uitvoeren. Punt is dat vele herstellingen die de huurder zelf moet (laten) uitvoeren, ook bij onze technische dienst terecht komen. Hiervoor moet de huurder dan uiteraard een vergoeding betalen. Voor het bepalen van die vergoeding hanteren we een door de raad van bestuur vastgesteld uurloon met een minimumtarief.

Bij kleine herstellingen schrikken huurders dan ook geregeld van de hoge kosten. Op dit moment zoeken wij naar een systeem om huurders op voorhand duidelijk te maken wat een herstelling zal kosten, een soort tarieflijst. Maar we moeten nog onderzoeken hoe dit kan passen in de bestaande wetgeving.

Maar ik benadruk nog eens: huurders mogen de herstellingen die ten laste

liggen van de huurders zelf uitvoeren. Onze technische dienst zit niet te wachten op werk. Ze hebben werk genoeg.

De Gentse huisvestingsmaatschappijen willen ook een brochure uitbrengen waarin op een eenvoudige manier wordt uitgelegd wie er voor welke herstelling verantwoordelijk is. De tekst van de brochure zal aangevuld worden met iconen en pictogrammen. Dat geeft dan een grotere kans tot een efficiënte aanpak. Zowel Samenlevingsopbouw Gent, het Gensh als de Huurdersbond worden betrokken bij de opmaak van de brochure.

Kan je ook 'quick wins' organiseren die een snelle verbetering geven in de woonsituatie? Bijvoorbeeld bij de schimmelvorming in de Kikvorsstraat in Nieuw Gent?

Het patrimonium aan de Kikvorsstraat dateert voor een groot stuk uit de jaren '60 en '70. In die tijd kende men de theorieën van de koudebruggen nog niet. Deze en andere factoren werken die schimmelvor-

ming in de hand. Voor de aanpak van de schimmelproblematiek is er dan ook een grondige renovatie nodig. Zoals bekend is het geld voor renovaties in Vlaanderen beperkt. Er zijn veel dossiers die in Brussel op goedkeuring liggen te wachten, we zijn al blij als we eens een dossier erdoor krijgen.

Ondertussen kunnen huurders ook iets doen: bv. goed verluchten en verwarmen. Ik begrijp wel dat mensen hun verwarming niet de hele dag laten aanstaan. Verwarmingskosten zijn al duur genoeg. Maar één keer per dag alle vensters eens goed open zetten kan al veel veranderen. Er zijn ook verven die schimmelgevoeliger zijn dan andere, bv. goedkope latexverf. Het zou goed zijn mocht de huurdersgroep van het pilootproject hier een rol willen opnemen. Ze zou bv. de huurders kunnen informeren dat de suggesties die we vanuit WoninGent doen, zoals verluchten, niet uitsluit dat wij tegelijk renovatiedossiers blijven indienen bij de Vlaamse overheid.

Wat hebt j alvast geleerd uit het pilootproject?

Sinds ik directeur sociale zaken werd, zie ik de noodzaak aan overleg met huurders in. Dit vraagt een specifieke methodiek waar je als huisvestingsmaatschappij mee moet om kunnen. Onze wijkmonitoren spelen hierin een belangrijk rol. De opstart van het pilootproject was zeker geen eenvoudig gegeven. Huurdersparticipatie is abstract: je moet mensen warm maken voor iets wat er nog niet is. Ondertussen zien we al waar er belangrijke aandachtspunten liggen. Op basis van de ervaringen in Nieuw Gent, wordt nog bekeken hoe het pilootproject kan worden vervolgd. Maar wat ik zeker al wil meegeven aan andere huisvestingsmaatschappijen die huurdersparticipatie overwegen: heb geduld. Zoals ik al aangaf, stapsgewijs werken is belangrijk, maar vergt zijn tijd.

In het hart van Samenlevingsopbouw

Actie en tegenspraak in het hart van samenlevingsopbouw

Samenlevingsopbouw wil structurele verandering teweeg brengen. De Belgische grondwet garandeert een menswaardig bestaan en toegang tot grondrechten voor iedereen, maar in de praktijk is dit verre van realiteit. Meer en meer mensen vallen uit de boot. Wij geloven dat een ander soort samenleving mogelijk is en stellen alles in het werk om dit ook waar te maken. Dat in het organiseren van actie en tegenspraak een belangrijke taak is weggelegd voor de sector samenlevingsopbouw lijkt dus evident en dit wordt geëxpliciteerd in onze politieke kernopdracht.

Wat is politiek werken?

Toch worstelen we vaak met dit politiek werk. Soms wordt politiek werk eng opgevat als beleidsbeïnvloeding. Bij de vraag naar voor-

In voorbereiding van een gezamenlijk toekomsttraject voor de sector samenlevingsopbouw, werden alle Vlaamse Opbouwwerkinstituten (werkers en bestuurders) bevestigd over hoe onze sector in de toekomst een betekenisvolle rol kan blijven spelen. Daarbij denken we aan drie duidelijke sporen: Samenlevingsopbouw zet daarbij in op sociale actie en de organisatie van tegenspraak (1), community building en werken aan directe oplossingen (2) en sociale innovatie en participatieve planning (3).

beelden van hoe samenlevingsopbouw zijn politieke opdracht invult, zal vaak de campagne Ieders Stem Telt aangehaald worden. Dit is dan ook een sterk voorbeeld van sectorsamenwerking, in participatie met de doelgroep, en in samenwerking met partners uit het ruimere

middenveld. Het blijft echter een vrij klassieke manier van politiek werken: het opstellen van een memorandum, het organiseren van debatten met politieke vertegenwoordigers, enz. Als we nadenken over onze politieke opdracht is het volgens mij belangrijk dat we ons niet

beperken tot 'de politiek', vaak dan nog verengd tot partijpolitiek, maar dat de focus ligt op 'het politieke'. Politiek werk is niet iets extra dat we erbij nemen. Het is aanwezig in alles wat we doen. Echt politiserend aan de slag gaan met onze doelgroep, heeft bovendien niet enkel te maken met participatie, maar ook alles met emancipatie!

Zeker nu!

Het besparingsbeleid dat de nieuwe Vlaamse regering aan het uittekenen is, dreigt desastreuze gevolgen te hebben, niet enkel voor de mensen die nu in onze opbouwwerkprojecten zitten, maar ook voor veel middenklasse gezinnen. De mantra is dat er moeilijke keuzes moeten worden gemaakt en dat iedereen zal moeten inleveren. Hierbij komt de nadruk te liggen op de individuele verantwoordelijkheid van de burger, terwijl de overheid zelf zich steeds meer terugtrekt. De rol die de ►►

►►► overheid ziet weggelegd voor het middenveld wordt steeds enger. Vaak wordt gedacht in termen van wat een organisatie kan bijdragen in uitvoering van de lijnen die door het beleid zijn uitgezet. De politieke opdracht van het opbouwwerk, de kritische stem, wordt van overheidswege meer en meer gecontesteerd.

Hypothese van gelijkheid

Op de sectorstudiedag 'politieke ruimte' deed Stijn Oosterlynck (onderzoeker OASeS) een interessante oefening, die het voor mij verdient om verder uitgediept te worden. De belangrijkste waarde voor onze sector is in zijn ogen 'gelijkheid'. Alle mensen worden vrij en gelijk in waardigheid en rechten geboren. Dit staat in contrast met de schrijnende vaststelling dat ondertussen ongelijkheid welig tiert en heel wat mensen verstoken blijven van hun grondrechten. Als opbouwwerkers proberen we deze onrechtvaardige situatie te verhelpen door te komen tot een sociaal gecorrigeerd beleid. De oefening die Stijn Oosterlynck ons voorstelde is om de redenering om te keren. Laat ons uitgaan van de hypothese dat alle mensen gelijk zijn. Laat ons deze belofte van de

democratie als uitgangspunt nemen en testen. Pas dit bijvoorbeeld toe op het recht op een behoorlijke huisvesting voor iedereen. In plaats van met een groep thuislozen een traject af te leggen, waarbij ze stap voor stap dichterbij komen of klaargemaakt worden voor een woning, gaan we gewoon uit van de gelijkheid en het recht op een woonst en we toetsen dit aan de praktijk. We nemen de democratie op haar woord en eisen ons recht op, bijvoorbeeld door een woning te kraken. Natuurlijk is het

niet mogelijk om bij elke actie of in elk project deze toets te doen, maar het is een interessante denkoefening die ons kan doen stilstaan bij de kern van ons politiek werk.

Een sterke sector samenlevingsopbouw in een sterk middenveld

"De sector samenlevingsopbouw stelt zich veel te bescheiden op." Deze bedenking heb ik de laatste maanden uit verschillende hoeken gehoord. De kracht van onze sec-

tor ligt in ons basiswerk. In tal van projecten brengen we mensen bij elkaar. Onze opbouwwerkers houden de vinger aan de pols en weten wat er leeft, welke de noden zijn en vooral waar men op zou moeten inzetten om de belofte van een menswaardig bestaan voor iedereen waar te maken. De kennis en expertise die we halen uit ons basiswerk is van onschatbare waarde en zou meer ingang moeten vinden in het maatschappelijk en politiek debat. Natuurlijk kunnen we dit als sector niet alleen en zullen we de krachten moeten bundelen met anderen. Het is meer dan ooit belangrijk om een tegenstem te laten horen, tegen de kille besparingen die ons nu worden voorgeschoteld.

Lees ook:

- www.dewereldmorgen.be/artikel/2014/08/18/wat-doet-het-middenveld-indommelen-of-verstoren
Een interview van Bieke Purnelle met Pascal Debruyne en Bart Van Bouchaute, 18 augustus 2014
- www.dewereldmorgen.be/foto-reportage/2014/09/22/hart-boven-hard-strijdbaar-van-start

Een ander land in GENT

Vanaf januari 2014 kwamen werkgroepen samen om hun thema onder de loep te nemen. De doelstelling was duidelijk: een stand van zaken op maken en dan samen op zoek gaan naar innovatieve praktijken. Naar denkers en doeners die elk in hun domein proberen een verschil te maken met het uitwerken of uitvoeren van ideeën die een belangrijke rol kunnen spelen in de uitbouw van een rechtvaardige samenleving van onderop.

Elke werkgroep ontwikkelde zijn eigen dynamiek. De ene werkgroep begon als een leesgroep om zich nader te informeren, de andere vloog er meteen in en begon met het inventariseren van lange lijsten praktijken. Er waren vergaderingen,

stevige discussies, voorbereidende interviews, werkbezoeken... Sommige werkgroepen maakten al fotoverslagen of hebben een digitale poot gekregen in de vorm van een facebook-pagina.

Het voorbije half jaar heeft 'De Toekomstfabriek' in alle stilte gewerkt aan verdieping en verbreding, door in thematische werkgroepen aan de slag te gaan. Even het geheugen opfrissen. In het najaar van 2013 werd het project 'Een Ander Land' met drie publieksavonden in Gent gelanceerd. Tijdens deze avonden werden acht thema's afgebakend en ingeleid. Verschillende partnerorganisaties besloten om een thema te trekken.

Nieuwe antwoorden

Als je deze FRANK in je handen hebt, dan hebben de werkgroep Superdiversiteit, de groep rond Ecologische Alternatieven en die van Onderwijs er reeds hun pro-

jectweek opzitten. Maar wanneer ik dit schrijf, kijk ik nog uit naar een boeiende tocht langs projecten die een eetbare stad vooraf spiegelen. Want dat is waar de werkgroep Ecologische Alternatieven naar op zoek gaat: de link tussen duurzame voedselproductie en de stad. Geen gemakkelijk verhaal als je ziet met hoeveel we samen in de stad wonen, waardoor vrije ruimte schaars is en veel grond bovendien onbruikbaar of ontoegankelijk. En zo heeft iedere werkgroep wel haar verhaal. Ook de werkgroepen Democratie en Peer 2 Peer Economie landen dit najaar. Net zoals de werkgroep Wonen, die jou graag uitnodigt om deel te nemen aan het programma van haar projectweek (zie verderop). ►►

►►► Als we in het middenveld soms de kritiek krijgen te veel 'tegen' te zijn, maar zelf geen alternatieven aan dragen, dan is dit ons antwoord. Tijdens de projectweken ligt de focus op alternatieven. De intense zoektocht die eraan vooraf ging heeft de werkgroepen een flinke rugzak aan materiaal opgeleverd om het kaf van het koren te scheiden en met kritische doch constructieve blik meerdere initiatieven onder de loep te nemen. Op de publieksavonden die volgen maken we dan samen een tussenstand op en kijken

hoe we bestaande alternatieven versterken of welke nieuwe initiatieven zinvol zijn.

Resultaten die smaken naar meer

Participatief werken is zeker niet altijd de makkelijkste keuze, maar de voldoening is wel groot als je na een rijk proces ideeën kan oogsten. Na het nodige zoeken en wringen, worden de eerste resultaten zichtbaar. Zo had de werkgroep Superdiversiteit er al in juni een boeiende projectweek opzitten. Een hele week

ging de ploeg op pad in Oostende om te kijken hoe het fenomeen superdiversiteit zich daar manifesteert. De werkgroep sprak met beleidsmensen, vertegenwoordigers van het middenveld en enkele families met een bijzonder verhaal. Het resultaat in de vorm van een documentaire kan je op woensdag 29 oktober zien in De Centrale te Gent. Na het noodzakelijke trage maar diepe werk van de werkgroepen, is het dit najaar voor 'De Toekomstfabriek' tijd om weer bovengronds te komen. Dat betekent concreet dat

je je in het najaar (en het voorjaar van 2015) aan een nieuwe reeks publieksavonden mag verwachten. Op de publieksavonden stellen werkgroepen hun werk voor in de vorm van een gefilmde neerslag. Deze minidocumentaires laten je toe kennis te maken met andere verhalen en insteken die we meestal niet te horen krijgen.

Net zoals iedere werkgroep zelf de projectweek invult, bepalen ze ook mee het programma van de publieksavond. Verwacht je dus aan een gevarieerd aanbod van

sprekers, panels en discussietafels. Zoals steeds nemen we ook graag jouw inzichten mee. In tussentijd nodigen we jou uit om een kijkje te nemen op de website www.toekomstfabriek.be. Daar vind je fotoreportages en sfeerverslagjes die jou al even laten proeven van de weg die de werkgroepen momenteel afleggen. Wie aandachtig leest, die ontdekt er misschien ook al een voorproefje van 'Een Ander Land'. Een land waar de partners van 'De Toekomstfabriek' graag mee hun schouders onderzetten!

Samenlevingsopbouw Gent koos ervoor om het thema Wonen te trekken.

Tijdens de Wijze Woonweek in oktober gaan we op zoek naar hoe we solidair en rechtvaardig kunnen wonen. De werkgroep kiest voor een positief verhaal, waar we niet blijven steken in kritiek, maar op zoek gaan naar kleine en grote ideeën om wonen zelf rechtvaardiger te maken.

In de werkweek is er ruimte voor heel wat wijze wooninitiatieven! We trappen de activiteiten meteen af op de Dag van de Sociale Huurder. Diezelfde dag leren we tijdens een woonwandeling verschillende manieren van solidair wonen kennen. John Davis, de geestelijke vader van de Community Land Trust brengt inspiratie en theatermaker Simon Allemeersch raakt een gevoelige snaar met een mooie documentaire en boeiende nabespreking.

Maar rechtvaardig en solidair wonen is uiteindelijk toch vooral een werkwoord. Dus mag ook een actie niet ontbreken. Doorheen de hele week krijg je niet alleen de kans aan activiteiten deel te nemen, maar ook om jouw visie op solidair en rechtvaardig wonen met ons te delen. Jouw ideeën nemen we graag mee in wat volgt.

Agenda Projectweek Wonen: 'De Wijze Woonweek'

- 18 oktober 13h30   Dag Van de Sociale Huurder –thema onderhoud en herstellingen. Buurtcentrum Rabot.
- 18 oktober 13h30   Woonwandeling, Buurtcentrum Rabot.
- 20 oktober 14h   Theatervoorstelling Rabot4-358, Kaho Sint-Lieven, Gebroeders De Smetstraat 1.
- 20 oktober 20h   Ontmoeting en lezing door John Davis – Naar een nieuw woonmodel Community Land Trust, Provinciaal Administratief Centrum, Woodrow Wilsonplein 2.
- 22 oktober 15h-18h   Woonactie – Stadshal Gent

De andere thematische publieksavonden, vind je in de kalender achteraan. Meer info op de website: www.toekomstfabriek.be

γνώθι σεαυτόν

(“Ken Uzelf”)

Maar eerst Erik, wie ben jij?

Ik ben van opleiding leerkracht Latijns-Grieks, vader van vier kinderen en gedurende 25 jaar huisman, terwijl mijn vrouw voltijds werkte. Ik combineerde dit met een halftijdse job als administratief verantwoordelijke bij Tele-Onthaal. Ik ben ook altijd zeer geëngageerd geweest: eerst actief in de jeugdbeweging, later als gewetensbezwaarde. Ik was mede-oprichter van een aantal organisaties zoals De Schelp, 't Vlot, El Paso en Bakfietsdelen, en ben lid van verschillende raden van bestuur, doe mee aan het voedselteam en de Sociale Kruideniers. En dit alles in de wijk Rabot.

Erik, je werkt al meer dan twaalf jaar als boekhouder binnen Samenlevingsopbouw Gent, maar je was al eerder met hen in contact gekomen. Vertel.

Ik woon al jaren in de wijk Rabot, dit was toen een zeer bewuste keuze. Ik wilde tussen de ar-

Eind september namen we afscheid van onze boekhouder **Erik Spiesschaert**, na 12 dienstjaren binnen Samenlevingsopbouw Gent kan hij genieten van een welverdiend pensioen. FRANK kon hem nog even strikken voor een interview over zijn ervaringen met het opbouwwerk en dit zowel als buurtbewoner van Rabot en als werknemer.

beiders wonen en heb mij sinds het begin ook ingezet voor de wijk. Zoals ik al vermeldde ben ik zeer sociaal geëngageerd, en kies ik om aan de kant van de zwakste in de maatschappij te staan. Ik was dan ook actief binnen het buurtcontactcomité, daarna in de actiegroep 'propere wijk' en het netheidscharter. Via het buurtcentrum kwam ik in contact met het opbouwwerk, eerst met Wim Van Damme en later met Tom Dutry. Ik nam er deel aan de werkgroep bewonersparticipatie waar uiteindelijk een plan rond

wijkontwikkeling werd opgesteld. Hieruit vloeide een nieuw verkeerscirculatieplan wat de leefbaarheid sterk verbeterde, maar er waren veel andere grootse plannen, die echter niet of slechts gedeeltelijk zijn gerealiseerd. Dit had vooral te maken met het gebrek aan middelen.

Is er in de wijk veel veranderd?

De wijk is gaandeweg veranderd. Er zijn andere bevolkingsgroepen komen wonen. Er ontstond een kloof tussen de ouderwordende Vlaamse arbeiders en de nieuwe Turkse bewoners, daarna kwamen de Roma en mensen zonder papieren en nu komen jonge Vlaamse gezinnen terug in de wijk wonen. De wijk kreeg een uitgesproken multicultureel en super divers karakter. Er kwamen wel samenlevingsproblemen, maar het zijn niet de cultuurverschillen, maar de achteruitgang op vlak van armoede die mij vooral treft. En daar wil ik iets aan doen, vroeger, nu en in de toekomst.

het meestal wel geregeld. Het was mijn taak om orde in de chaos te brengen.

Waar ik ook van kan genieten is de openheid en vrolijkheid van de collega's tijdens de formele en informele momenten, maar ook hun waardering als alles in orde kwam.

Ik ga dit sociaal contact en de informele organisatiecultuur missen, het was zeker de beste periode in mijn professionele loopbaan.

Hoe zie jij de toekomst van Samenlevingsopbouw Gent?

Ik verlaat de organisatie niet met een gerust hart, wel qua werking, maar niet qua financiën. De organisatie staat voor een aantal uitdagingen en veel hangt af van het huidige politieke klimaat van besparingen.

Wat ga je vanaf oktober zoal doen?

Ik ga eerst en vooral terug gaan studeren, nl. modern Grieks en een computercursus volgen. Ik ga ook terug voltijds huisman worden totdat mijn

vrouw op pensioen gaat volgend jaar. Daarnaast ga ik meer bezig zijn met mijn hobby's zoals: fietsen, het lezen van 19de eeuwse Engelse romans, Latijn-Griekse vertalingen maken van klassieke werken zoals Ars Amatoria van Ovidius, Daphnis & Chloe van Longus en de Odyssee van Homerus, elk woord (dat ik niet ken) opzoeken in het woordenboek, scrabbelen...

Maar ik wil naast mijn bestuursfuncties in verschillende organisaties mij vrijwillig ook terug concreet inzetten in de wijk. Zo zal ik regelmatig in het Wijkgezondheidscentrum van Rabot te vinden zijn.

Een laatste woord...

Ik verwijs graag naar het lied 'Forever young' van Bob Dylan, dat je niet vergeet wie je was, met al je dromen en idealisme...

Bedankt Erik! Een deugddoend pensioen en we houden contact!

Hoe die verschillende groepen samenbrengen en betrekken op het wijkgebeuren en samen aan armoedebestrijding doen? Het is een vraagstuk dat mij blijft bezighouden.

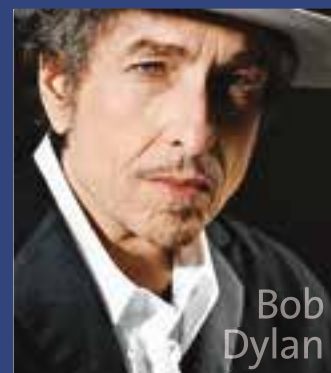
En als ik kijk naar het openbaar domein zijn er wel een aantal zeer positieve evoluties: kijk maar naar de herinrichting van het Witte Kaproenenplein, De Site, de dynamiek van de complementaire munt ...

En vertel eens iets over je collega's, de opbouwwerkers?

Er is een leuke sfeer op het secretariaat. Alles komt er uiteindelijk terecht. Het is het zenuwcentrum van de organisatie. Ook al zitten alle opbouwwerkers op buitenlocaties, toch moeten ze vroeg of laat naar het secretariaat komen. Opbouwwerkers doen veel, zijn zeer dynamisch en nemen veel initiatieven, maar soms vraag ik mij af of ze niet beter met elkaar afstemmen. Het is soms een zootje ongeregeld op vlak van administratie en voor mij als boekhouder moet het allemaal correct zijn of het kan niet geboekt worden. Er is soms een verschil in logica tussen mij en hen, maar na een paar telefoontjes is

- 7 & 8 OKTOBER, 18.30 – 21.30 U.** **Startavond Campagne Welzijnszorg.**
Centrum Seleskest, Sint - Salvatorstraat 30
- 12 OKTOBER** **Nationale manifestatie: laagste inkomens omhoog!**
Netwerk tegen armoede. Afspraak om 12.30 u. aan Sint Pietersstation. Vertrek 13.04 u.
- 17 OKTOBER** **Dag van verzet tegen extreme armoede**
19 u. :Sint Pietersplein
16 – 22 u.: Stadshal
- 18 OKTOBER 13.30 U.** **Dag Van de Sociale Huurder** -thema onderhoud en herstellingen. Buurtcentrum Rabot.
Woonwandeling, Buurtcentrum Rabot.
- 20 OKTOBER 14 U.** **Theatervoorstelling Rabot4-358.**
Kaho Sint-Lieven, Gebroeders De Smetstraat 1.
- 20 OKTOBER 20 U.** **Ontmoeting met en lezing door John Davis**
Naar een nieuw woonmodel: Community Land Trust, Provinciaal Administratief Centrum, Woodrow Wilsonplein 2.
- 22 OKTOBER 15-18 U.** **Woonactie** – Stadshal Gent
- 22 OKTOBER 19.30 U.** **Documentaire "The Happy Few"** rond jeugdwerkloosheid met inleiding van regisseur Jelle Janssens en achteraf gesprek met de zaal. Plaats ABVV, Vrijdagmarkt 9.
Georganiseerd door De Lege Portemonnees i.s.m. Masereelfonds en Victoria Deluxe
- 29 OKTOBER 20 U.** **Documentaire Superdiversiteit.**
De Centrale - Turbinezaal
- 21 NOVEMBER 9.30 – 16 U.** **Trefdag "Activering zoals het is...(over)leven op de arbeidsmarkt" (deel 2)** in de gebouwen van Hogent, Voskenslaan.
- 28 NOVEMBER 9.15 – 16 U.** **Vlaams slotmoment Lokaal Proactief Kader,**
Zebrastraat 32.
- 10 DECEMBER** **Actiemoment in opvolging van 'Ieders stem telt 2012'** - Stadhuis

Forever young

Bob Dylan

May God bless and keep you always
May your wishes all come true
May you always do for others
And let others do for you
May you build a ladder to the stars
And climb on every rung
May you stay forever young
Forever young, forever young
May you stay forever young.

May you grow up to be righteous
May you grow up to be true
May you always know the truth
And see the lights surrounding you
May you always be courageous
Stand upright and be strong
May you stay forever young
Forever young, forever young
May you stay forever young.

May your hands always be busy
May your feet always be swift
May you have a strong foundation
When the winds of changes shift
May your heart always be joyful
And may your song always be sung
May you stay forever young
Forever young, forever young
May you stay forever young.

COLOFON

FRANK wordt uitgegeven door:
Samenlevingsopbouw Gent vzw, Blaisantvest 70, 9000 Gent
Telefoon: 09 223 95 15 - Fax 09 239 96 72
Email: info.gent@samenvlevingsopbouw.be
Url: www.samenvlevingsopbouwgent.be

FRANK verschijnt in januari, mei en oktober.

Onder het motto 'Kansen creëren, grondrechten garanderen' werkt Samenlevingsopbouw Gent vzw in de 19de-eeuwse gordel rond thema's zoals inkomen, wonen, onderwijs en leefbaarheid. We ondersteunen en versterken er kwetsbare groepen zodat zij vanuit hun krachten zelf mee oplossingen kunnen geven voor problemen die zich in hun nabijheid stellen. In samenwerking met diensten en organisaties, zetten we samen met deze kwetsbare groepen, ook stappen om het beleid aan te sporen om tot duurzame en structurele oplossingen te komen. 'Iedereen moet van de grondrechten kunnen genieten en ze moeten afdwingbaar zijn'.

WERKTEN MEE AAN DIT NUMMER: Wannes Degelin, Lut Vael, Frank Vandepitte, Stéphanie Staïesse, Ann-Sophie Hofman, Herman Belg, Karolien Vermeulen, Patrice De Meyer, Anke Hintjens, Kris Dom, Angela Van de Wiel.

EINDREDACTIE: Stéphanie Staïesse, Lut Vael, Jan Rooms en Frank Vandepitte.

ADRESBEHEER: jan.rooms@samenvlevingsopbouw.be

VORMGEVING: derkapellmeister@me.com

FOTOGRAFIE: Sophie Claeysens, Wannes Degelin, Victoria Deluxe, Geertje Franssen, Evy Menschaert, Viktoriya Rozhko en Karolien Vermeulen.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:
Lut Vael, Blaisantvest 70, 9000 Gent

STEUN: Indien je Samenlevingsopbouw Gent vzw wil steunen in de uitvoering van haar verschillende projecten kan je een gift storten op rekeningnummer BE86 0011 6719 6350